

Vlaanderen
is landbouw & zeevisserij

JAARRAPPORT SPERMACENTRA VARKEN 2023

01.10.2024

AGENTSCHAP
LANDBOUW
& ZEEVISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

JAARRAPPORT
SPERMACENTRA
VARKENS 2023

1.10.2024

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

Samenstelling

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Auteurs

Maya Kerkhove, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Eline Van Eyken, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Dieder Vangindertael, beleidsadviseur dierlijke kwaliteitsnormering

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, administrateur-generaal

Lay-out

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Druk

Vlaamse Overheid

Aansprakelijkheidsverklaring

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in dit rapport. De gebruiker van dit rapport ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via dit rapport beschikbaar gestelde informatie. In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via dit rapport beschikbaar gestelde informatie.

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

VOORWOORD

Het jaarrapport 2023 over de centra voor geassisteerde voortplanting bij varkens bevat traditiegetrouw een aantal interessante kengetallen over de winning, opslag en handel van levende producten in de varkenshouderijen in Vlaanderen tijdens het seizoen 2023.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren, moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen en toelatingen. In het geval van nationale handel moet een centrum beschikken over een zoötechnische erkenning die wordt afgeleverd door de Vlaamse overheid en over een veterinairetoelating die wordt afgeleverd door de federale overheid. In het geval van intracommunautaire handel verlenen zowel de Vlaamse overheid als de federale overheid een erkenning.

De centra worden op periodieke wijze bezocht door een toezichthouder van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij ter controle van de zoötechnische bepalingen die zijn opgenomen in het fokkerijbesluit van 17 mei 2019.

Jaarlijks bezorgen deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen aan het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Deze gegevens worden verwerkt en vergeleken met de bezorgde gegevens van voorgaande jaren. De tendensen worden vervat in dit jaarrapport. Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij dankt de bedrijfsleiders van de centra om deze informatie zorgvuldig te verzamelen en ter beschikking te stellen.

AGENTSCHAP LANDBOUW & ZEEVISSERIJ

INHOUDSTABEL

voorwoord	3
1 Inleiding	1
1.1 Wetgeving	1
1.1.1 Europese Fokkerijverordening	1
1.1.2 Vlaams Fokkerijbesluit	2
1.1.3 Veterinairrechtelijke voorschriften	2
1.2 Erkenningen en toelatingen	3
1.2.1 Algemeen	3
1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel	3
2 Erkende spermacentra in vlaanderen	4
3 Aantal en Evolutie stapel donorberen	6
3.1 Aantal eindberen	8
3.2 Aantal zeugenlijnberen	10
4 Productie, aankoop, gebruik en evolutie spermadosissen	11
4.1 Resultaten alle type beren	11
4.1.1 Productie spermadosissen	11
4.1.2 Aankoop spermadosissen uit het buitenland	14
4.1.3 Verkoop spermadosissen (binnen- en buitenland) en gebruik op het eigen bedrijf	15
4.2 Resultaten eindberen	16
4.2.1 Productie spermadosissen	16
4.2.2 Aankoop spermadosissen uit het buitenland	17
4.2.3 Verkoop spermadosissen (binnen- en buitenland) en gebruik op het eigen bedrijf	19
4.3 Resultaten zeugenlijnberen	19
4.3.1 Productie spermadosissen	19
4.3.2 Aankoop spermadosissen uit het buitenland	20
4.3.3 Verkoop spermadosissen (binnen- en buitenland) en gebruik op het eigen bedrijf	20
5 Spermacentra en de Vlaamse varkenshouderij	21
6 Rol van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij	23
7 Besluit: algemene tendensen	23

1 INLEIDING

1.1 WETGEVING

1.1.1 Europese Fokkerijverordening

Op 8 juni 2016 werd Verordening (EU) 2016/1012 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 betreffende de zoötechnische en genealogische voorwaarden voor het fokken van, de handel in en de binnenkomst in de Unie van raszuivere fokdieren, hybride fokvarkens en levende producten daarvan en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 652/2014, de Richtlijnen 89/608/EEG en 90/425/EEG van de Raad en tot intrekking van bepaalde handelingen op het gebied van dierfokkerij ("fokkerijverordening") goedgekeurd door het Europees Parlement en de Europese Raad. [\(weblink naar verordening \(EU\) 2016/1012\)](#)

Deze verordening is op 1 november 2018 in werking getreden en regelt de zoötechnische en genealogische voorschriften voor de handel en de binnenkomst in de Europese Unie van fokdieren en de levende producten (sperma, eicellen en embryo's) daarvan. De fokkerijverordening heeft een invloed op de erkenning en werking van de centra voor de geassisteerde voorplanting, onder andere door de bepalingen over:

- voorschriften voor de erkenning van stamboekverenigingen en fokkerijgroeperingen en de goedkeuring van hun fokprogramma's;
- voorschriften voor de inschrijving van fokdieren in stamboeken en fokregisters;
- voorschriften voor de toelating van fokdieren en levende producten daarvan tot de voortplanting;
- voorschriften voor prestatieonderzoek en genetische evaluatie van fokdieren;
- voorschriften voor de afgifte van zoötechnische certificaten voor fokdieren en voor levende producten daarvan.

Een belangrijke bepaling is dat, om een dier te kunnen inschrijven als een raszuiver fokdier in een stamboek van een stamboekvereniging of in het geval van hybride fokdieren in een fokregister van een fokkerijgroepering, de levende producten waaruit deze dieren voortkomen, gewonnen, geproduceerd, behandeld en opgeslagen moeten worden op een centrum met de nodige toelatingen en erkenningen.

Daarnaast moeten de levende producten bij de verhandeling begeleid worden door een zoötechnisch certificaat indien de nakomelingen die met deze levende producten worden geproduceerd, ingeschreven moeten worden in een ander stamboek of fokregister dan waar de ouders zijn ingeschreven. De lay-out en het format van die zoötechnische certificaten wordt vastgelegd door Uitvoeringsverordening (EU) 2017/717 van de Commissie van 10 april 2017 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EU) 2016/1012 van het Europees Parlement en de Raad wat de modelformulieren voor zoötechnische certificaten voor fokdieren en levende producten daarvan betreft. Enkel erkende stamboekverenigingen, fokkerijgroeperingen, en erkende fokorganen uit derde landen, kunnen zoötechnische certificaten voor fokdieren en hun levende producten afleveren. De centra die beschikken over een goedkeuring om levende producten te verhandelen overeenkomstig het diergezondheidsrecht van de Unie, kunnen de toestemming

1.2 ERKENNINGEN EN TOELATINGEN

1.2.1 Algemeen

De centra die levende producten winnen of opslaan van donoren die zijn ingeschreven in een erkende stamboekvereniging of fokkerijgroepering, worden erkend door de Vlaamse overheid, ongeacht de handelsradius.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden die betrekking hebben op:

- zoötechnische voorwaarden waaraan donoren moeten beantwoorden;
- administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

Op het vlak van diergezondheid wordt er een onderscheid gemaakt tussen nationale handel en intracommunautaire handel.

1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel

Centra die levende producten winnen en opslaan die louter bestemd zijn voor handel binnen België, moeten beschikken over een toelating afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan verschillende minimale eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting en sanitaire voorwaarden waaraan donoren van levende producten moeten beantwoorden.

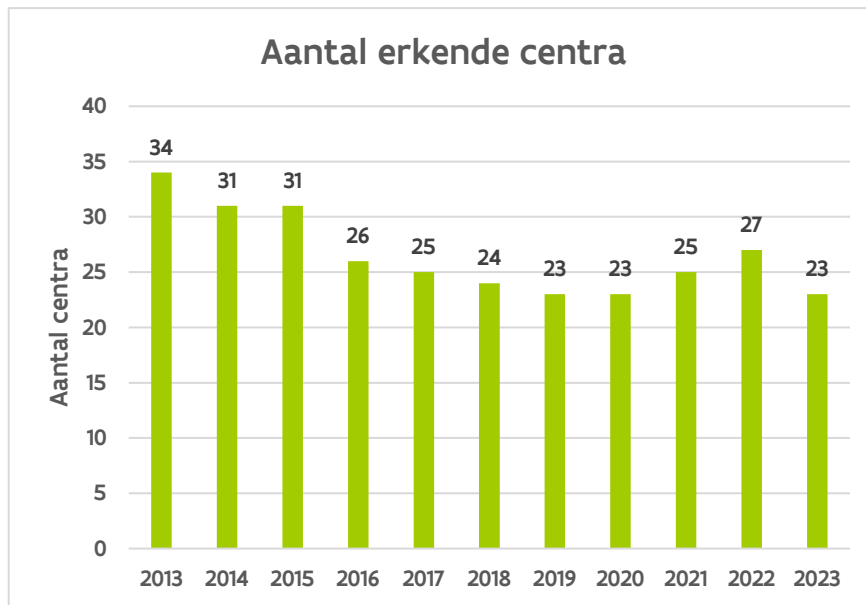
Centra die levende producten winnen en opslaan die bestemd zijn voor handel naar andere lidstaten of derde landen, moeten beschikken over een erkenning afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan strenge eisen op het vlak van de gezondheidsstatus van de dieren alsook aan strenge eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting om de gezondheidsstatus van de dieren te waarborgen.

Tabel 1: overzicht van te erkennen activiteiten

Erkenning	Activiteit
spermateam - nationaal	winning en opslag van sperma - nationaal
sperma-opslagteam – nationaal	Opslag van sperma – nationaal
spermateam – intracommunautair	Winning en opslag van sperma – intracommunautair
sperma-opslagteam – intracommunautair	Opslag van sperma – intracommunautair
embryoteam– nationaal	Winning en opslag van embryo's – nationaal
embryo-opslagteam – nationaal	Opslag van embryo's – nationaal
embryoteam – intracommunautair	Winning en opslag van embryo's – intracommunautair
embryo-opslagteam – intracommunautair	Opslag van embryo's – intracommunautair
embryoproductieteam – nationaal	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – nationaal
embryoproductieteam – intracommunautair	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – intracommunautair

2 ERKENDE SPERMACENTRA IN VLAANDEREN

Vlaanderen telde op 31 december 2023 23 spermacentra voor varkens. Dit is een daling ten opzichte van 2022 (figuur 1). Enkele centra hebben beren in productie op meerdere locaties, om zo de gezondheidsrisico's te spreiden of omdat de beren een bijzondere gezondheidsstatus hebben. Bijvoorbeeld omdat ze vrij zijn van het PRRS-virus dat voortplantings- en ademhalingsproblemen veroorzaakt. De kwaliteitsopvolging en de verwerking van het sperma gebeurt echter meestal op één locatie. In dit rapport worden deze centra daarom beschouwd als één spermacentrum.

Figuur 1: Evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen

De actuele lijst van erkende win- en opslagcentra van varkenssperma is terug te vinden op <https://lv.vlaanderen.be/dier/varkens/voortplantingstechnieken>

De geografische spreiding van de spermacentra volgens provincie is weergegeven in tabel 2. 14 van de 21 erkende centra liggen in West-Vlaanderen en beschikken zelfs over de meer dan de helft van de berenpopulatie in Vlaanderen. De overige centra bevinden zich in Antwerpen (5 centra), Oost-Vlaanderen (3 centra) en Limburg (1 centrum). In Vlaams-Brabant bevond zich geen enkel erkend centrum op 31 december 2023.

//

Tabel 2: Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie

Provincie	Aantal centra	%	Aantal beren	%
Antwerpen	5	22%	269	17%
Limburg	1	4%	87	5%
Oost-Vlaanderen	3	13%	346	21%
Vlaams-Brabant	0	0%	0	0%
West-Vlaanderen	14	61%	911	56%
Totaal	23	100%	1613	100%

Het aantal beren op een centrum varieert voortdurend door de aankoop en opruiming van beren. Het aantal door de centra opgegeven beren op 31 december 2023 is dan ook louter een momentopname van de bezetting. De beren opgenomen in dit rapport zijn actieve donorberen. Quarantaineberen werden niet meegeteld. Eind december 2023 waren er 1613 beren aanwezig in de centra. De evolutie van de totale stapel donorberen in de afgelopen 10 jaar wordt verder weergegeven onder titel 3 in dit rapport.

Vergelijking van de totale stapel actieve donorberen op 31 december 2023 met het aantal erkende centra, levert een gemiddelde van 76 donorberen per centrum op. In 2022 waren er gemiddeld 60 beren per centrum, in 2021 67 beren, in 2020 75 beren. Op 31 december 2023 waren er bij 2 bedrijven meer dan 200 donorberen aanwezig. Deze 2 bedrijven beschikten op dat moment over 34% van de totale stapel donorberen.

Tabel 3 en tabel 4 geven een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie weer, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de federale toelating voor de nationale handel en de federale erkenning voor de intracommunautaire handel. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten. De overgrote meerderheid van de centra heeft een erkenning voor intracommunautaire handel. Er is één centrum dat louter beschikt over een erkenning voor opslag (geen winning) van sperma. Een opslagcentrum bewaart dosissen sperma die afkomstig zijn uit een erkend spermacentrum en die bestemd zijn voor de handel. Net als de erkende spermacentra moet het erkend spermaopslagcentrum een register van aankoop en verkoop bijhouden, een catalogus ter beschikking stellen van de kopers en hen op verzoek de nodige zoötechnische certificaten bezorgen.

Tabel 3: Overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor nationale handel

Nationaal	winning	opslag
	sperma	sperma
Limburg	0	0
Antwerpen	2	2
Oost-Vlaanderen	0	1
West-Vlaanderen	6	6
Vlaams-Brabant	0	0
Totaal	8	9

Tabel 4: Overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor de intracommunautaire handel

Intracommunautair	winning	opslag
	sperma	sperma
Limburg	1	1
Antwerpen	4	4
Oost-Vlaanderen	2	2
West-Vlaanderen	8	8
Vlaams-Brabant	0	0
Totaal	15	15

3 AANTAL EN EVOLUTIE STAPEL DONORBEREN

In de spermacentra voor varkens zijn enkel stamboekberen (raszuivere fokdieren) en hybride fokberen toegelaten.

Een **stamboekbeer** is een beer waarvan de ouders en de grootouders zijn ingeschreven in een stamboek voor hetzelfde ras en die zelf ook is ingeschreven in het stamboek. Dat stamboek wordt bijgehouden door een vereniging of organisatie die erkend is als stamboekvereniging volgens de Europese voorschriften.

Een **hybride fokbeer** is een beer die ingeschreven is in een fokregister afkomstig van een doelbewuste kruising

- tussen stamboekvarkens van verschillende rassen/foklijnen;
- tussen dieren die zelf afkomstig zijn van een kruising tussen verschillende rassen/foklijnen;
- tussen een stamboekvarken en een dier dat tot één van bovengenoemde groepen hoort en dat geregistreerd is in een fokregister.

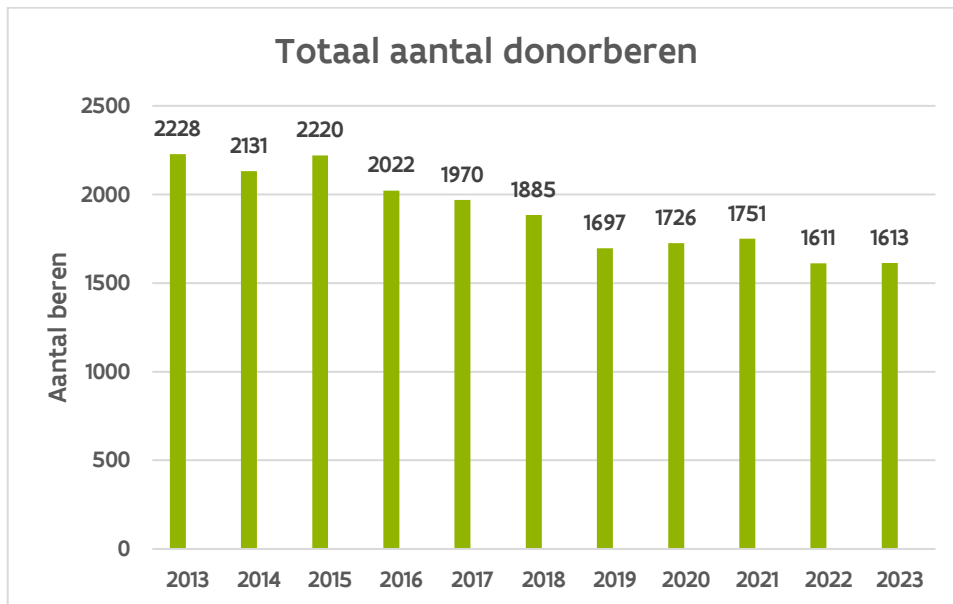
Hybride fokberen zijn ingeschreven in een fokregister dat wordt bijgehouden door een vereniging, organisatie of privéonderneming die erkend is als fokkerijgroepering volgens de Europese voorschriften.

Een centrum moet voor elke donorbeer beschikken over een zoötechnisch certificaat dat uitgereikt is door een erkende stamboekvereniging of fokkerijgroepering. Op het zoötechnisch certificaat zijn alle beschikbare en gevalideerde gegevens vermeld over de afstamming, de vruchtbaarheid of de prestaties van het dier en zijn ouders of grootouders (voor stamboekberen) of zijn genetisch type of lijn (voor hybride beren).

Het centrum moet op vraag van de koper alle informatie die vermeld is op het zoötechnisch certificaat ter beschikking stellen. Naast de indeling op fokkerijtype (stamboek- of hybridefokkerij) worden beren vervolgens ingedeeld volgens het fokdoel waarvoor ze worden gebruikt. Daarbij wordt onderscheid

gemaakt tussen een eindbeer en een zeugenlijnbeer. **Eindberen (of berenlijn)** zijn bestemd voor de productie van vleesvarkens, terwijl **zeugenlijnberen** gebruikt worden voor de productie van fokzeugen.

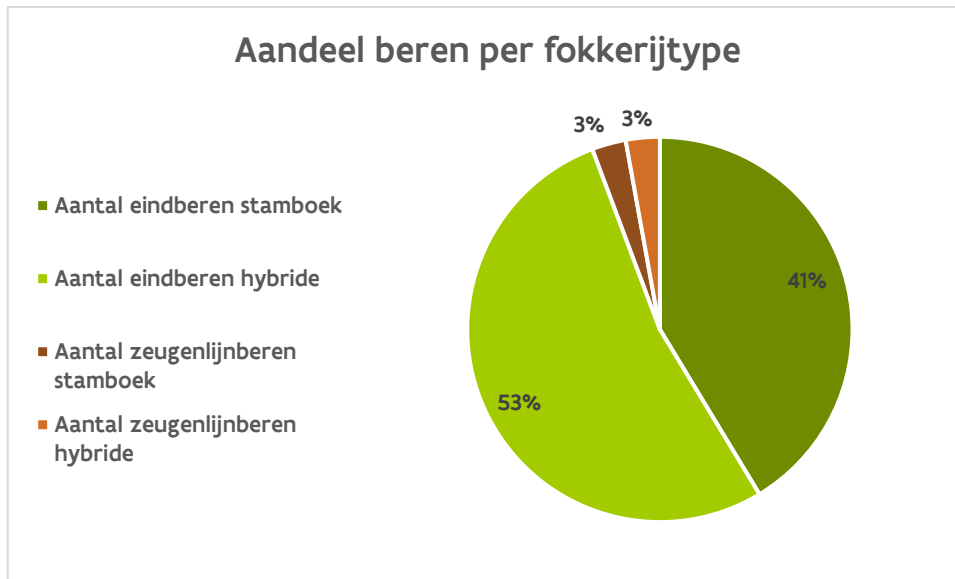
In figuur 2 is de evolutie van het totaal aantal beren in de spermacentra voor varkens weergegeven. Zoals reeds eerder vermeld, zijn deze cijfers een momentopname van de toestand op 31 december van dat jaar. In de afgelopen jaren nam het aantal beren steeds af. In 2023 werd een gelijkaardig aantal beren geregistreerd als in 2022.

Figuur 2: Evolutie van het totaal aantal beren, aanwezig op de centra op 31 december.

Figuur 3 geeft de verdeling van de beren volgens fokkerijtype van de totale berenpopulatie, uitgedrukt per fokdoel. In 2023 was de overgrote meerderheid van de berenpopulatie eindberen (94%), waarvan een vrij gelijkaardige verdeling zichtbaar is tussen eindberen ingeschreven in een stamboek (41%) en eindberen ingeschreven in een fokregister (53%). Diezelfde trend wordt gezien bij de zeugenlijnberen, die 6% van de totale berenpopulatie inneemt. We zien opnieuw een gelijke verdeling met 3% van de zeugenlijnberen die ingeschreven zijn in een stamboek en 3% die ingeschreven zijn in een fokregister.

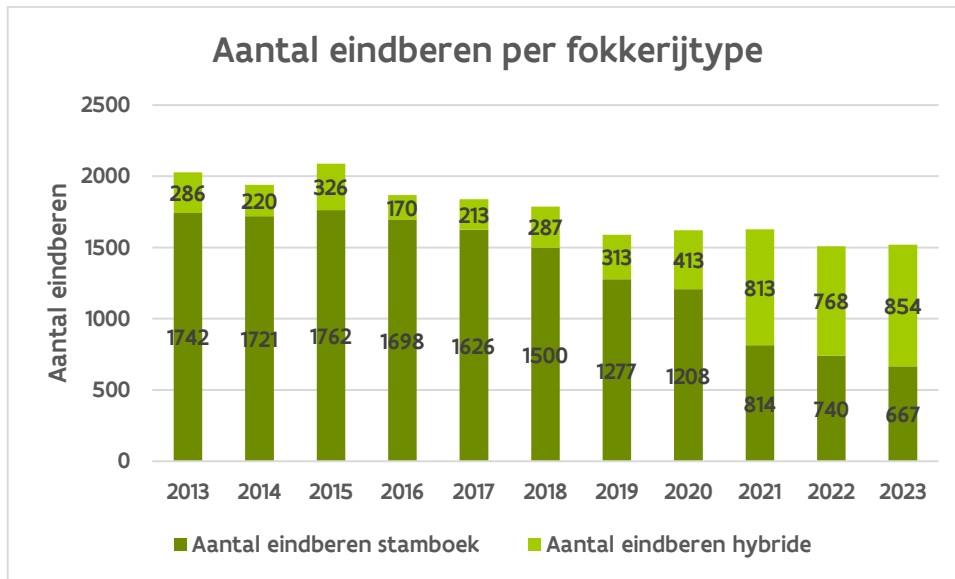

Figuur 3: Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en fokregister (hybride)

3.1 AANTAL EINDBEREN

In figuur 4 wordt het aantal eindberen van de afgelopen 10 jaar weergegeven per fokkerijtype. Eind 2023 waren er in totaal 1.521 eindberen aanwezig op de spermacentra, een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar. Sinds 2021 is er een opvallende verschuiving zichtbaar van het aantal stamboekberen richting het aantal hybrideberen. In 2020 maakte het aandeel hybrideberen slechts 25,5% uit van de totale eindberenpopulatie, tegenover ongeveer 50% in 2021 en 2022. In 2023 neemt het aantal hybrideberen reeds 56% van de totale eindberenpopulatie in beslag.

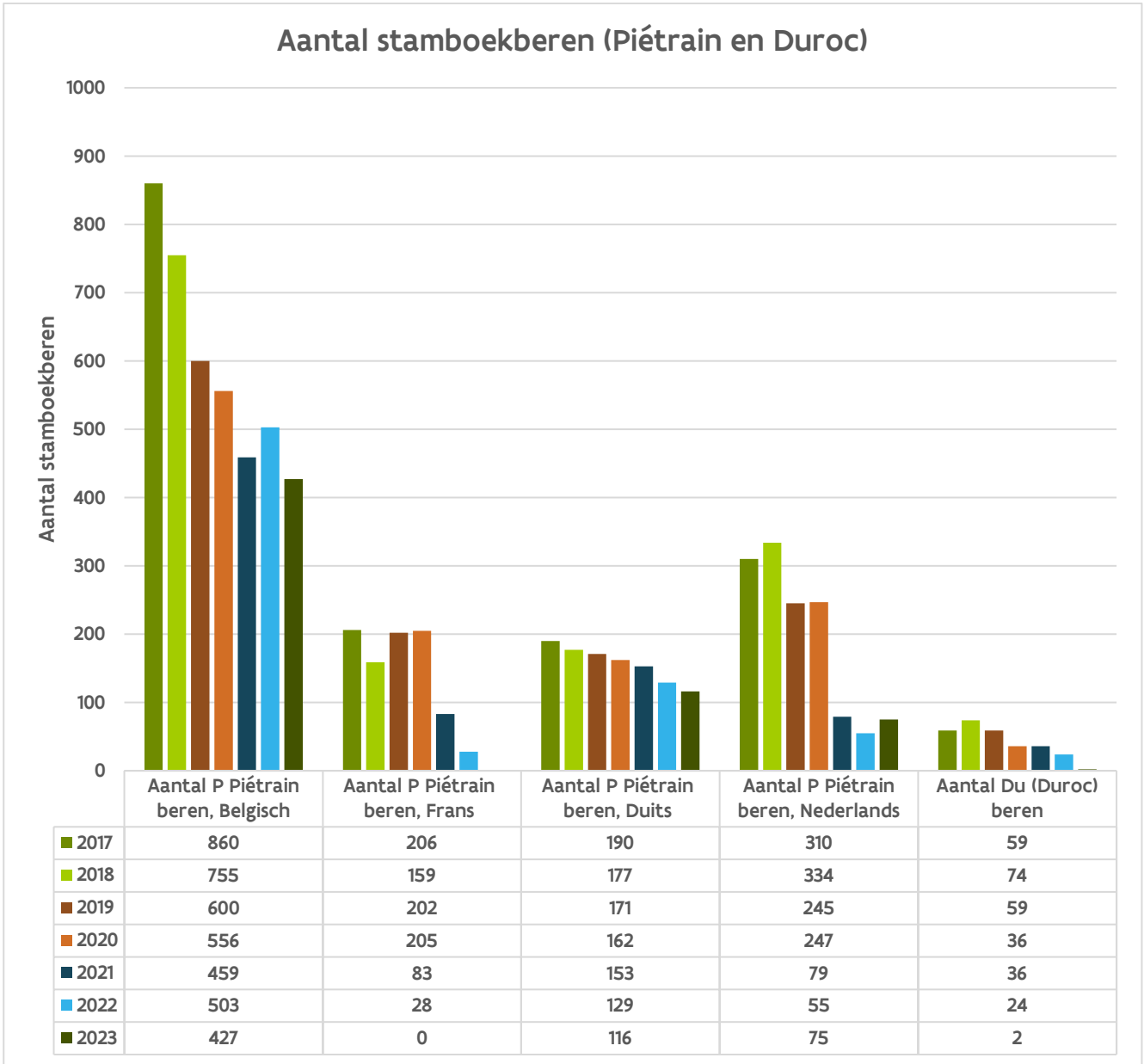

Figuur 4: Evolutie van het aantal eindberen van 2013 tot 2023 per fokkerijtype

Van de 667 stamboekeindberen was de overgrote meerderheid (nl. 618 beren of 92%) van het ras Piétrain. De resterende beren behoorden meestal tot het ras Duroc (0.3%) en het ras Hampshire (0.3%). Van deze Piétrain-beren waren er 427 (69%) ingeschreven bij een Belgisch stamboek (VPF), 75 (12%) bij een Nederlands stamboek, 116 (19%) bij een Duits stamboek, 28 (3.9%).

Figuur 5 toont de evolutie van 2017 tot 2023 van het aantal Piétrain- en Durocberen dat ingeschreven is in een Belgisch, Frans, Duits of Nederlands stamboek. Sinds 2017 wordt een duidelijk afname in aantal stamboekeindberen waargenomen (zie ook figuur 3). Het aantal Piétrain-beren dat ingeschreven is in een Frans en Duits stamboek is sterk gedaald, terwijl het aantal Piétrain-beren ingeschreven in een Nederlands stamboek in 2023 opnieuw lijkt te zijn toegenomen.

Figuur 5: Evolutie van het aantal Piétrain-beren ingeschreven in een Belgisch, Frans, Duits of Nederlands stamboek en het aantal Duroc-beren in de periode 2017 tot en met 2023

3.2 AANTAL ZEUGENLIJNBEREN

In figuur 6 wordt het aantal zeugenlijnberen van de afgelopen 10 jaar weergegeven per fokkerijtype. Eind 2023 waren er in totaal 92 zeuglijnberen aanwezig op de spermacentra. Sinds 2018 blijft het aantal zeugenlijnberen schommelen rond de 100-tal. Het aandeel hybrideberen is in 2023 gelijk aan dat van het

Tabel 5: Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)

Naam ras of hybride-type	Geproduceerd	Verkoop in binnenland	Verkoop in buitenland	Gebruik op eigen bedrijf	Aankoop in buitenland
Eindberen Piétrain Belgisch	547.326 536.702	504.560 501.885	643 705	882 809	0 0
Eindberen Piétrain Frans	33.135 0	28.675 0	0 0	0 0	0 0
Eindberen Piétrain Nederlands	71.074 92.912	61.786 81.650	0 0	0 0	0 0
Eindberen Piétrain Duits	175.722 150.685	164.251 141.680	709 0	0 0	0 0
Eindberen Andere (Duroc, BL, andere)	24.014 35.009	18.068 27.238	0 705	29 4	24 371
Eindberen stamboek	851.271 815.308	777.340 752.453	1.352 705	911 813	24 371
Eindberen hybriden	890.539 1.021.991	817.149 945.265	1.492 8.702	10.712 1.810	26.845 31.304
Totaal Eindberen	1.741.810 1.837.299	1.594.489 1.697.718	2.844 9.407	11.623 2.623	26.869 31.675
Zeugenlijnberen L (Large White)	8.568 5.501	3.674 3.059	8 0	15 4	60 2.528
Zeugenlijnberen C (Engels Landras)	100 120	36 72	0 0	0 0	0 0
Zeugenlijnberen D (Duits Landras)	2.885 2.966	2.067 2.232	2 0	0 0	0 0
Zeugenlijnberen I/O/E (Fins/Noors/Deens-Landras)	11.101 19.837	7.375 17.442	0 0	0 2	0 5244
Zeugenlijnberen X/Y (Belgisch Landras stressneg.)	1.100 460	766 343	0 34	0 0	0 0
Zeugenlijnberen N (Nederlands Landras)	50 0	20 0	0 0	0 0	0 0
Zeugenlijnberen R (Frans Landras)	1.228 0	225 0	0 0	0 0	0 0
Zeugenlijnberen K (Oostenrijks Landras)	855 650	634 517	0 0	6 0	0 0
Zeugenlijnberen Andere landras	5.760 0	4.181 0	0 0	0 0	473 373
Zeugenlijnberen stamboek	31.647 29.534	18.978 23.665	10 34	21 6	479 8.145
Zeugenlijnberen Hybriden	17.526 20.369	8568 14.595	98 322	1.000 0	13.559 12.888
Totaal zeugenlijnberen	49.173 49.903	27.546 38.260	108 356	1.021 6	13.618 21.033
TOTAAL	1.790.983 1.887.202	1.622.035 1.735.978	2.952 9.763	12.644 2.629	40.487 52.708

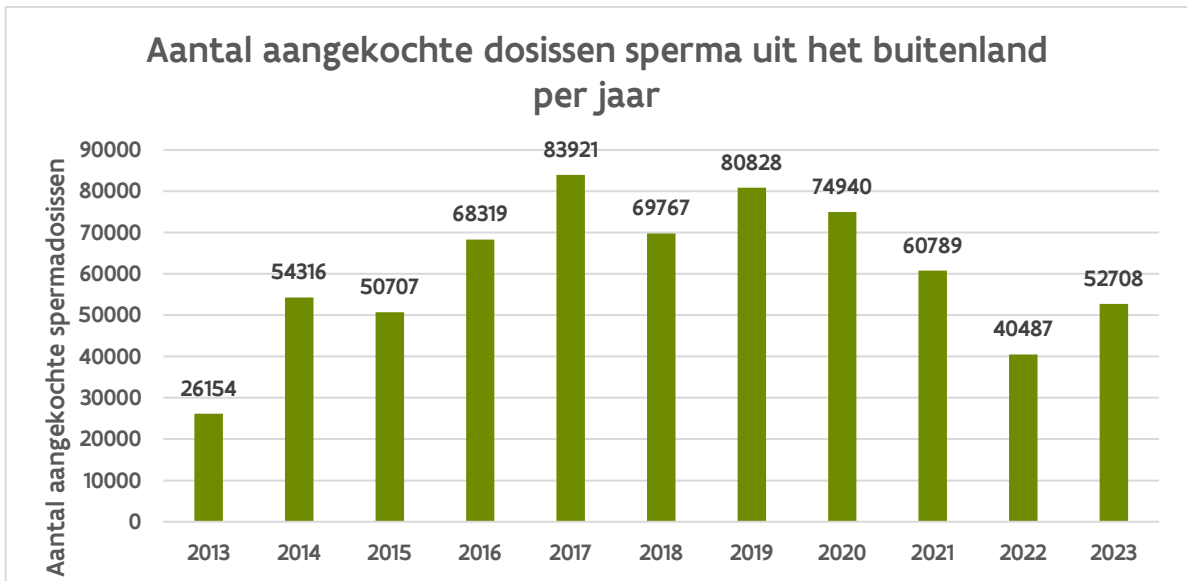

Figuur 8: Evolutie van het gemiddeld aantal gewonnen spermadosissen per beer sinds 2013

4.1.2 Aankoop spermadosissen uit het buitenland

In figuur 9 wordt de evolutie weergegeven van de door de erkende centra aangekochte dosissen sperma afkomstig uit het buitenland. Met 52.708 dosissen werd in 2023 een stijging van 30% genoteerd van het aantal dosissen aangekocht uit het buitenland, in vergelijking met 2022. Dit staat in contrast met de daling die te zien is van 2019 tem 2022. In 2023 werd merkbaar meer zeugenlijnbeer sperma aangekocht uit het buitenland in vergelijking met 2022.

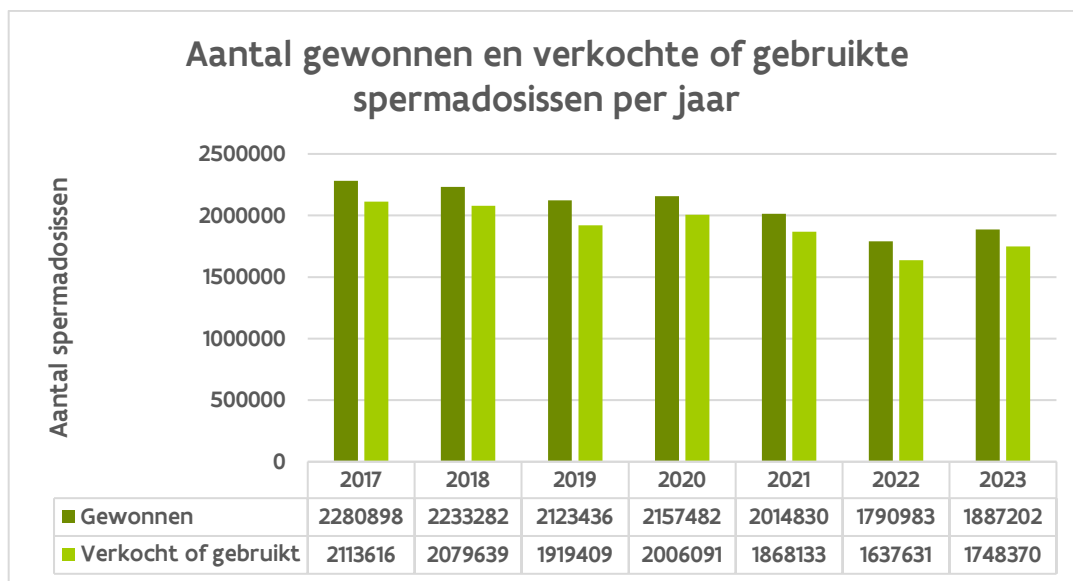
Figuur 9: Evolutie van het aantal aangekochte dosissen sperma uit het buitenlands sinds 2013

4.1.3 Verkoop spermadosissen (binnen- en buitenland) en gebruik op het eigen bedrijf

In 2023 werden van de in totaal 1.887.202 gewonnen spermadosissen, 1.748.370 spermadosissen (92,6%) verkocht in binnen- en buitenland of gebruikt op het eigen bedrijf. In 2022 werd een gelijkaardige verhouding gezien (91,4%).

Figuur 10 toont de evolutie van de geproduceerde en verkochte of gebruikte dosissen sinds 2017. In 2023 werden 1.748.370 spermadosissen verkocht of gebruikt op het eigen bedrijf. Dit is een stijging van 6,7% ten opzichte van 2022. In 2022 en 2021 werd net een daling van gezien ten opzichte van voorgaande jaren, respectievelijk een daling van 12,3% en 6,9%.

Figuur 10: Evolutie van het aantal geproduceerde spermadosissen en het aantal verkochte of gebruikte dosissen sinds 2017

4.2 RESULTATEN EINDBEREN

4.2.1 Productie spermadosissen

Van de 667 stamboekeindberen werden 815.308 spermadosissen gewonnen, waarvan 753.971 (92,4%) werden gebruikt of verkocht. Van de 853 hybride eindberen werden 1.021.991 spermadosissen gewonnen, waarvan 955.777 (93,5%) werden gebruikt of verkocht.

Eindberen worden efficiënter ingezet dan zeugenlijnberen. Dit is zichtbaar in de verhouding van het aantal geproduceerde en gebruikte spermadosissen per beer. Uit voorgaande cijfers komt dit neer op 1150 dosissen per stamboekeindbeer gewonnen, waarvan 1053 dosissen gebruikt of verkocht. Voor hybride-eindberen komt dit neer op 1159 dosissen per beer gewonnen, waarvan 1.080 gebruikt of verkocht. Deze hoge benuttingsgraad komt overeen met die van voorgaande jaren.

Het Piétrainras was voorgaande jaren veruit de grootste leverancier van eindbeersperma. In 2021 en 2022 was 48% van het totaal aantal geproduceerde dosissen eindbeersperma afkomstig van raszuivere Piétrain-beren. In 2023 bedraagt dit nog maar 42%. Het betreft Piétrain-beren die ingeschreven zijn het stamboek van Belgische, Nederlandse en Duitse stamboekverenigingen.). Dit percentage staat sterk in contrast met de cijfers van 2019 en 2020, waar maar liefst meer dan 70% van het eindbeersperma afkomstig was van Piétrainberen.

In tabel 6 is het aantal geproduceerde dosissen P-sperma afkomstig van de groep raszuivere P-eindberen die ingeschreven zijn in het stamboek van een Belgische, Nederlandse of Duitse stamboekvereniging vergeleken met de totale productie van dosissen eindbeersperma. In de totale productie van eindberensperma zit ook de productie vervaardigd van stamboekberen van andere rassen, voornamelijk Duroc, en van hybride donorberen. De daling van het aandeel raszuiver stamboek- P-sperma is voornamelijk te wijten aan het feit dat er in 2021 een verschuiving van de stamboekfokkerij richting hybridefokkerij heeft plaatsgevonden.

Tabel 6: Evolutie van aantal en aandeel geproduceerde dosissen Piétraïnsperma tov het totale aantal dosissen eindberensperma

Jaartal	2019		2020		2021		2022		2023	
Productie dosissen	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
P BE	755 476	36,7	691 275	33,1	552 868	28,3	547 326	31,4	536.702	29
P FR	216 809	10,5	238 003	11,4	73 714	3,8	33 135	1,9	0	0
P DE	239 751	11,6	248 726	11,9	197 917	10,1	175 722	10,0	150.685	8
P NL	378 931	18,4	328 529	15,7	112 487	5,8	71 074	4,0	92.912	5
P totaal	1 590 967	77,3	1 506 533	72,2	936 986	48,0	828 402	47,6	780.229	42
Eindberen	2 058 629	100,0	2 087 670	100,0	1 952 829	100,0	1 741 810	100,0	1 837 229	100,0

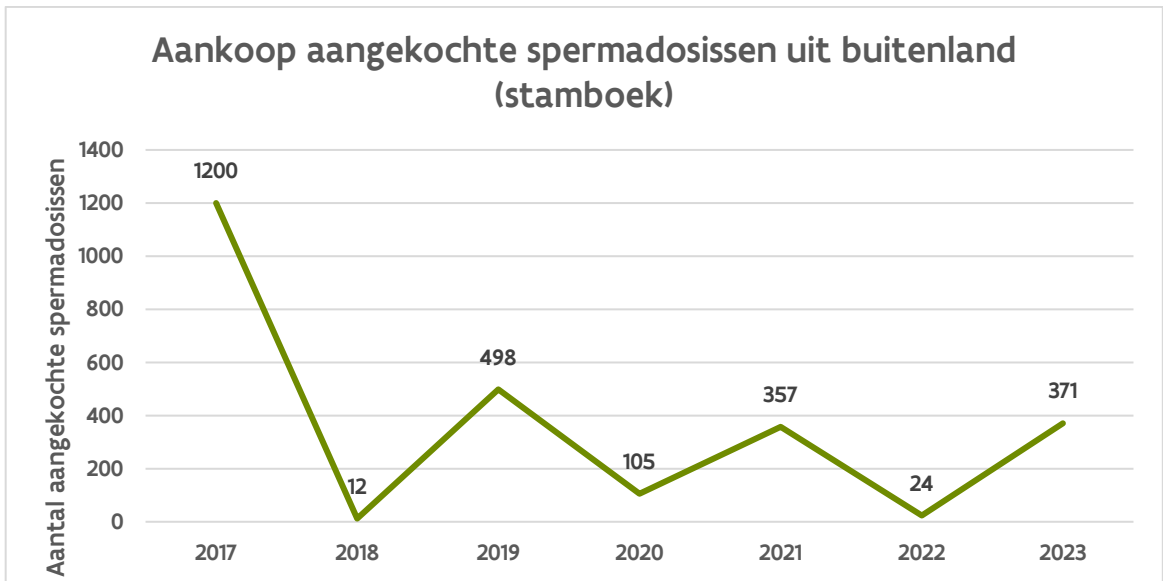
Het aantal geproduceerde dosissen Duroc-sperma is ook in 2023 verder afgenomen. Het aantal geproduceerde dosissen daalde van 55.317 (2019), naar 48.405 (2020), naar 43.391 (2021), naar 43.008 (2022), naar 40.982 dosissen in 2023.

Het aantal geproduceerde dosissen van andere populaire rassen of hybride lijnen van eindberen zijn: Maximus (79.967), Maxter (98.295), Hampshire (5.410), Extremus (2.728) en Berkshire (2.179). Van het Menapisch varken werden 360 spermadosissen geproduceerd in 2023.

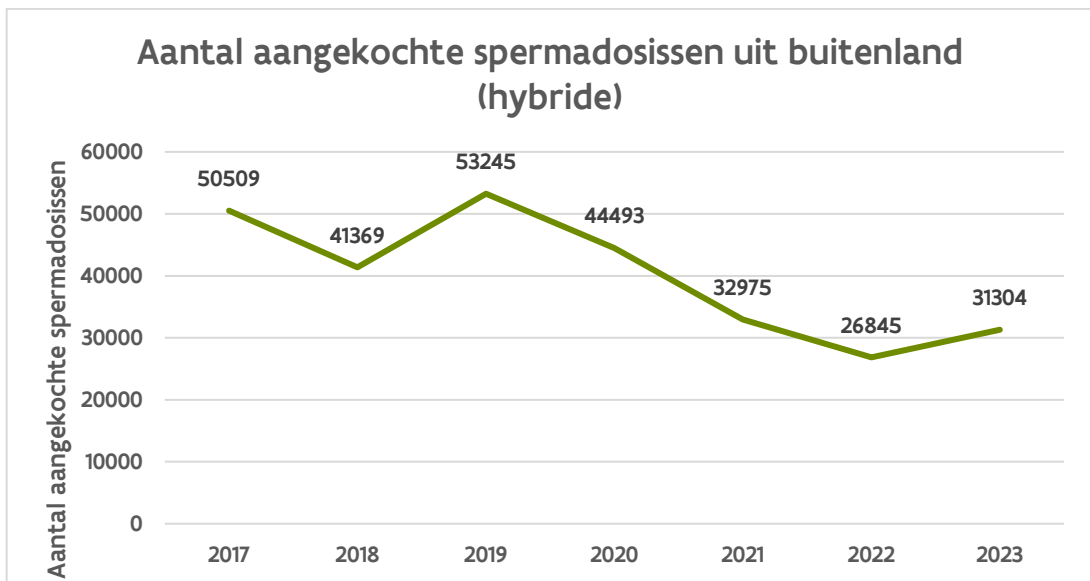
4.2.2 Aankoop spermadosissen uit het buitenland

In 2023 hebben de centra in totaal 31.675 dosissen sperma van eindberen aangekocht in het buitenland. Dit is een significante stijging ten opzichte van 2022 (26.869 dosissen). In 2021 werd een gelijkaardig aantal dosissen aangekocht in het buitenland (33.332 dosissen). Zowel bij hybride eindberen, als bij stamboekeindberen, is deze stijging zichtbaar. Het overzicht van het aantal aangekochte dosissen sperma van eindberen is weergegeven in figuur 11 en 12.

Figuur 11: Evolutie van het aantal spermadosissen aangekocht uit het buitenland (voor stamboek eindberen) sinds 2017

Figuur 12: Evolutie van het aantal spermadosissen aangekocht uit het buitenland (voor hybride eindberen) sinds 2017

4.2.3 Verkoop Piétrain sperma (binnen- en buitenland) en gebruik op het eigen bedrijf

In tabel 7 is de evolutie van de verkoop en het gebruik op het eigen bedrijf van P-sperma van raszuivere donorberen die ingeschreven zijn in een Piétrain-stamboek , voor 2019, 2020, 2021, 2022 en 2023 vergeleken met de globale verkoop en het gebruik op het eigen bedrijf van sperma van eindberen (net als in 4.2.1.). Het percentage gebruikt sperma ten opzichte van geproduceerd sperma is voor de verschillende types P-beren nagenoeg hetzelfde, wat voorgaande jaren ook het geval was. De verhoudingen en de vaststellingen die gemaakt zijn voor de productie zijn hierdoor ook van toepassing voor het gebruik.

Tabel 7: Evolutie van aantal en aandeel gebruikte dosissen Piétrainsperma tov totaal aantal dosissen eindberensperma

Jaartal	2019		2020		2021		2022		2023	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Verkochte + gebruikte dosissen op het eigen bedrijf										
P BE	672 389	35,8	643 180	32,9	523 799	28,6	506 085	31,4	503.399	29
P FR	174 003	9,3	220 691	11,3	67 255	3,7	28 675	1,8	0	0
P DE	224 138	11,9	233 585	11,9	190 839	10,4	164 960	10,3	141.680	8
P NL	351 238	18,7	296 329	15,1	110 801	6,0	61 786	3,8	81.650	5
P totaal	1 421 768	75,7	1 393 785	71,2	892 694	48,7	762 530	47,4	726.729	43
Eindberen	1 877 171	100,0	1 956 697	100,0	1 832 575	100,0	1 608 956	100,0	1 709 748	100,0

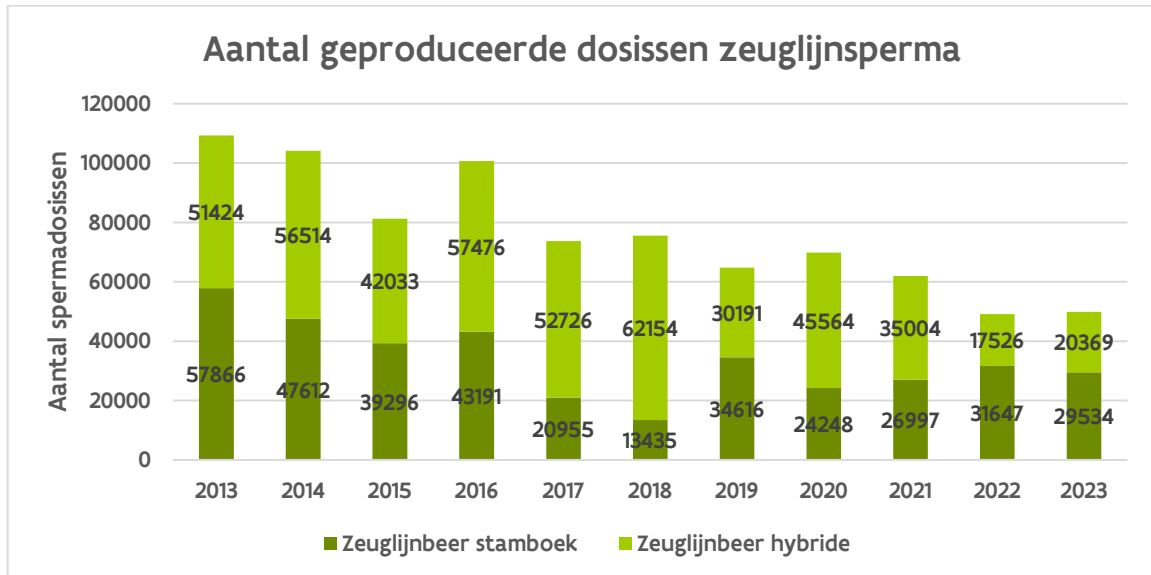
4.3 RESULTATEN ZEUGENLIJNBEREN

4.3.1 Productie spermadosissen

In 2023 werden in totaal 49.903 dosissen zeuglijnsperma geproduceerd. Van de 46 stamboekzeuglijnberen werden 29.534 spermadosissen gewonnen, waarvan er 23.665 (80%) werden gebruikt of verkocht. Van de 46 hybride zeuglijnberen werden 20.369 spermadosissen gewonnen, waarvan er 14.867 (72%) werden gebruikt of verkocht. Dit staat in contrast met de benuttingsgraad van het eindberensperma.

Dit komt neer op 642 dosissen per stamboekzeuglijnbeer gewonnen, waarvan er 514 dosissen verkocht of gebruikt zijn. Voor hybride zeuglijnberen komt dit neer op 442 dosissen per beer gewonnen, waarvan er 323 verkocht of gebruikt zijn. De evolutie van 2013 tot 2023 van het aantal geproduceerde dosissen zeuglijnsperma afkomstig van respectievelijk stamboek- en hybride zeugenlijnberen is weergegeven in figuur 13.

Figuur 13: Evolutie van de jaarlijkse spermaproductie bij stamboek en hybride zeuglijnberen van 2013 tot 2023

4.3.2 Aankoop spermadosissen uit het buitenland

Uit analyse van de cijfers blijkt dat de aankoop van dosissen sperma uit het buitenland van stamboekberen in 2017 vrij courant was en volledig afnam in 2018. Sinds 2 jaar neemt de aankoop weer toe in populariteit. De aankoop van sperma van hybride zeugenlijnberen bleef de laatste 4 jaar daarentegen relatief stabiel.

4.3.3 Verkoop spermadosissen (binnen- en buitenland) en gebruik op het eigen bedrijf

In punt 4.3.1 werden de benuttingspercentages reeds vermeld. Meer dan 80% van het geproduceerde sperma van stamboekzeuglijnberen werd verkocht of gebruikt. Meer dan 72% van het geproduceerde sperma van hybride zeuglijnberen werd verkocht of gebruikt. Dit zijn hogere percentages in vergelijking met voorgaande jaren. In 2021 en 2022 bedroegen deze percentages ongeveer 60%.

Van het totale geproduceerde sperma van stamboekzeuglijnberen wordt 0.02% gebruikt op het eigen bedrijf, 0.11% verkocht naar het buitenland en meer dan 80% verkocht in het binnenland.

Van het totale geproduceerde sperma van hybride zeuglijnberen werd 0% gebruikt op het eigen bedrijf, 1.5% verkocht in het buitenland en 71% verkocht in het binnenland.

5 SPERMACENTRA EN DE VLAAMSE VARKENSHOUDERIJ

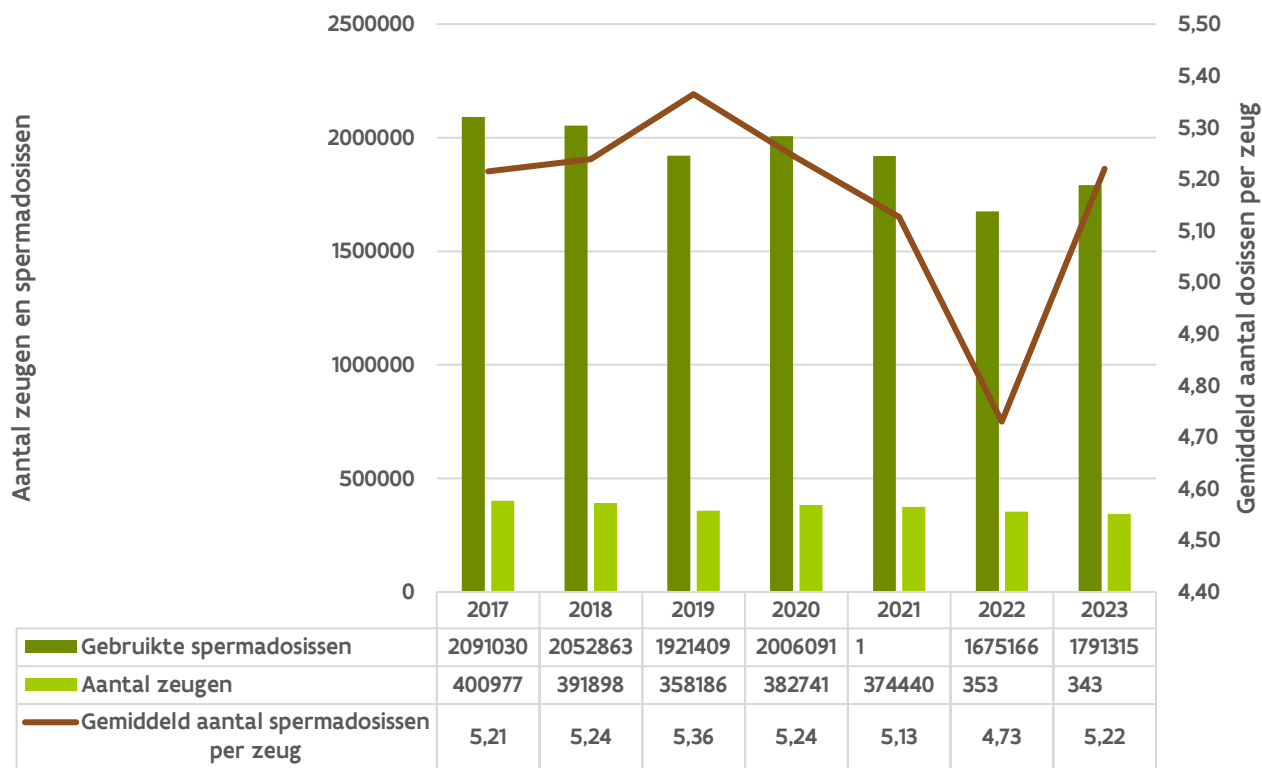
Spermacentra zijn essentieel voor de verbetering van genetische kwaliteit, verhoging van productiviteit, gezondheidsmanagement en duurzaamheid binnen de varkenshouderij, wat leidt tot economische voordelen en efficiëntieverbeteringen voor varkenshouders.

De impact van de spermacentra op de Vlaamse varkenshouderij kan worden ingeschat door de hierboven vermelde resultaten te koppelen aan de statistische gegevens die voor Vlaanderen ingezameld worden via de FOD Economie en die worden gepubliceerd op de website van Statbel.

<https://statbel.fgov.be/nl/themas/landbouw-visserij/land-en-tuinbouwbedrijven#figures>

Voor dit rapport zijn de resultaten gebruikt van 2023 zoals gepubliceerd op de website van Statbel. Hiervoor worden de gegevens van Sanitel gebruikt, in combinatie met de gegevens van de landbouwenquête in november 2023. Bij het opmaken van dit jaarrapport waren nog geen definitieve cijfers beschikbaar. Volgens de voorlopige resultaten van 2023, zouden er in het Vlaams Gewest 343.333 zeugen aanwezig zijn. Dat is een daling van 2.89% ten opzichte van 2022 toen er naar schatting 353.540 zeugen aanwezig waren.

Evolutie van aantal zeugen en gebruikte spermadosissen

Figuur 14: Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 2017 tot 2023 in vergelijking met het aantal zeugen in het Vlaams Gewest.

Figuur 14 geeft het aantal gebruikte spermadosissen weer ten opzichte van het totaal aantal zeugen in Vlaanderen. Het aantal gebruikte dosissen wordt hier gedefinieerd als de som van:

- de dosissen verkocht in het binnenland;
- de dosissen gebruikt op het eigen bedrijf;
- de dosissen aangekocht in het buitenland.

De figuur geeft dus het aantal dosissen weer die bedoeld zijn om zeugen van Vlaamse varkensbedrijven te insemineren.

Ook zien we dat het aantal zeugen in 2023 met 2,89 % is gedaald ten opzichte van 2022. Daarentegen is het aantal gebruikte spermadosissen in 2023 met 6,93% gestegen ten opzichte van 2022. Bijgevolg is het gemiddeld aantal dosissen per zeug opnieuw gestegen.

